

Big dip - geluiden R. th. d. n. 13 (5) p. 2-3 1965

WAAR KOMEN ONZE BREEDLIPNEUSHOORNS VANDAAN?

Onze kostbare witte of breedlipneushoorns zijn afkomstig uit het Umfolosi-Wildreservaat in Zoeloeland, Zuid-Afrika. Uw ondergetekende bezocht dit reservaat in mei jl. en het leek een goed idee het vaderland van onze neushoorns eens nauwkeuriger te beschrijven. Zoeloeland is het gedeelte van de provincie Natal (Oostelijk Zuid-Afrika) dat ten Noorden van de Tugelarivier ligt. Dit gebied is nog betrekkelijk weinig door de blanken ontwikkeld, zodat er nog heel wat ongeschonden plekjes te vinden zijn. Dankzij de onvolprezen activiteiten van de provinciale natuurbeschermingsdienst worden in Zoeloeland vijf grote en negen kleinere wild- en natuurreservaten in stand gehouden. Voor het grote wild zijn vooral de vijf grotere reservaten van belang, hier opgesomd in afnemende grootte: Umfolosi Game Reserve (speciaal voor de witte neushoorns), Mkuzi Game Reserve (speciaal voor antilopen, vooral de nyala), Hluhluwe Game Reserve (speciaal voor de puntlipneushoorn), St. Lucia Game Reserve (vooral voor watervogels en nijlpaarden) en Ndumu Game Reserve (speciaal voor nijlpaarden). Hoewel volgens Afrikaanse begrippen dit geen van allen grote reservaten zijn, staat men als Nederlander toch altijd evenjes te kijken hoe groot ze wel zijn. Het Umfolosi-reservaat is bijna 30.000 ha groot, het Ndumu-reservaat beslaat echter slechts ongeveer 10.000 ha. Ter vergelijking het Kruger Nationaal Park in de Transvaal dat ongeveer 8/13 van de grootte van Neder-

land heeft; aan de andere kant van de lijking staan Nederlandse natuurreservaten. Het Nationaal Park „Veluwezoom“ in Nederland ha en het beroemde Naardermeer in Nederland waarbij nog vermeld moet worden door de „Veluwezoom“ vele duizenden wegen lopen en nog veel grond in gebruik is gebracht, iets wat in Afrika in regel onbekend is. Volgens de opgaven in mijn bezit is in Nederland ongeveer 68.000 ha op de een of andere manier beschermd als natuurreservaat, staat Drie van bovengenoemde reservaten in land (Umfolosi, Ndumu, Mkuzi) elkaar al bijna net zo groot! De grote reservaten is dat men bij vrij uitzicht horizon tot horizon geen spoor van activiteiten ziet; geen huizen, hoogspadren of wegen verstoren het vredig van de ongerepte natuur. Overigens ook in Zuid-Afrika de natuurbescherming altijd voor de wind; tegenslag en tegenwoordig vaak soms zelfs van de autoriteiten, het menige teleurstelling veroorzaakt.

De grotere natuurreservaten bezitten voldoende doch comfortabele rustkampen het goed toeven is. Het Umfolosi-reservaat wordt begrensd door twee armen van Umfolosivier, in het Noorden de Umfolosi en in het Zuiden de White Umfolosi. Zelfs in de droogste jaren bevatten deze manente rivieren (in tegenstelling tot de „efemere“ rivieren) nog grote poelen

titel is voor het grote wild. Het deel van het reservaat is zeer geaccid het rustkamp is bijv. 500 meter boven de overal heeft men prachtige uitzichten over het glooiende, echt wilde land met de brede kronkelende rivieren. De rivier bestaat grotendeels uit grasland met gespreide bomen, de typische „savanne“, langs de rivieren vindt men dichtere bosvegetatie. De zomers zijn heet en het grootste deel van de regen (gemiddeld 750 mm) valt in losse buien (meestal in de namiddag) in die periode, nl. september-april; de maanden mei-augustus) is vrij koel en droog, een zeldzaam buitje daargelaten. In Rotterdam zeldzamer zijn de neushoorns (althans die ze buiten zijn) blootgesteld aan een klimaat in tegenstelling tot een (sub)tropisch klimaat. In Rotterdam hebben ze maar 5-22 graden met luchttemperatuurmaxima van 25° C. (ik weet niet hoeveel dat er in Rotterdam is, zoiets is zelfs in de winter al zeldzaam), maar minder dan 8 ijsdagen met temperatuurmaxima onder 0° C. (onbekend in Umfolosi). In Umfolosi echter kan het in de wintermorgen voor zonsopgang koud worden, hoewel de temperatuur maar uiterst zelden het nulpunt bereikt; in de loop van de dag wordt het snel op, terwijl de scherpe Hollandse wind in Zoeloeland totaal onbekend zijn. Het is de regelval in Rotterdam niet veel anders dan die van Umfolosi, behalve dat in Zoeloeland de regen alleen in de zomer buien valt, is de relatieve vochtigheid in Zoeloeland veel hoger - wat maakt, dat de zomertemperatuur niet zozeer warm als wel droog is. In principe is het genoeg als de stalvoedsel betreft, zijn ze beslist veel beter in Rotterdam: veel grassoorten sterven in de winter af, zodat enorme hoeveelheden van het droge natuurlijke hooi verwerkt worden om het grote lichaam in stand te houden - daar komen in de winter ook nog de dagelijkse trektochten naar de schaarse drink- en badplaatsen bij. Bovendien is de zomervoorraad van het bestaan in de zin van concurrentie voor de beschikbare voedselvoorraad een van belang: de neushoorns delen het voedsel met een zeer groot aantal andere dieren, voornamelijk antilopen, waarvan veel ook of voornamelijk gras eten. Roofdieren voor dit grote dier zijn er weinig, een enkele maal zal een jong kalf ten offer worden aan de zeer zeldzame leeuwen of misschien een paar overmoedige hyena's. Enkelen zijn gelukkig en in onderlinge strijd sneuvelen ook wel eens een paar.

Het was dus niet verwonderlijk, dat het de witte neushoorns voor de wind ging, zodra ze werden gevangen tegen de mens beschermd werden. Het was dus niet verwonderlijk, dat het de neushoorns voor de wind ging, zodra ze werden gevangen tegen de mens beschermd werden. Het was dus niet verwonderlijk, dat het de neushoorns voor de wind ging, zodra ze werden gevangen tegen de mens beschermd werden.

aantekeningen in het gastenboek in onze hut in het rustkamp; één van deze aantekeningen vermeldt dat in één ochtend 104 neushoorns gezien werden. Iets dergelijks is natuurlijk afhankelijk van een aantal factoren, als gereden afstand, duur van de rit en eventueel dubbel getelde exemplaren. Wij kregen niet zoveel neushoorns te zien, hoewel we wel een gemiddelde van één neushoorn per mijl (1.6 km) bereikten, wat op zichzelf al mooi genoeg is! Behalve de neushoorns zelf, vindt men allereerste sporen van hun bedrijf: de grote voetsporen in het zand, modderbad- en drinkplaatsen en hier en daar een volkomen gladgeschuurde boom of rotsblok met er omheen een platgetrapte cirkel op de grond. Breedlipneushoorns zijn veel socialer dan puntlipneushoorns de laatste ziet men meestal alleen, of getweeën (moeder en jong of een paar), uiterst zelden met meer dan drie tegelijk, zoals bij ernstige droogte bij de drinkplaats. De breedlip daarentegen, ziet men niet vaak alleen; op een rit zagen we 38 breedlipneushoorns, nl. vijf keer één, vijf keer twee, vijf keer drie en twee keer vier, waarvan twee groepjes van respectievelijk drie en vier dicht genoeg bij elkaar stonden om als één van zeven gerekend te worden. Er bestaat zelfs een foto van elf van deze reuzen bij elkaar.

Zoals gezegd delen de breedlipneushoorns het reservaat met een groot aantal andere hoefdieren. De belangrijkste hiervan zijn de zebra's, wrattenzwijnen, blauwe gnoes, impala's, waterbokken, rietbokken, koedoes, nyala's, bosbokken, gewone duikers en steenbokkies. Aan grote roofdieren zijn er dan nog leeuwen (zeer zeldzaam), panthers en gevlekte hyena's; aan apen ook nog de groene meerkat en de Kaapse baviaan. Over de kleinere zoogdieren en de vogels zal ik niet eens schrijven, om nog maar te zwijgen van krokodillen, schildpadden, enz. De rijkdom van de Afrikaanse fauna is onvoorstelbaar. Men dient zich echter wel goed te realiseren dat deze rijkdom in vrijwel ongeschonden vorm uitsluitend nog in de reservaten aan te treffen is. En hoeveel reservaten hebben nog hun oorspronkelijke fauna? Het Kruger Nationaal Park is in de loop der jaren kwijtgeraakt oribi (een antiloopte), puntlip- en breedlipneushoorn. De laatste soort is nu heringevoerd vanuit Zoeloeland. Een aantal reservaten in Zoeloeland beschikken al niet meer over giraffen, olifanten en buffels; de leeuw is in Zoeloeland uiterst schaars geworden waarschijnlijk zijn de 3-4 exemplaren in Umfolosi de laatste der Mohikanen. Men is doende giraffen uit de Transvaal in te voeren; wat olifanten en leeuwen betreft, is men begrijpelijkerwijs wat voorzigtiger. Dat overigens het verplaatsen van de witte neushoorn een succes is geworden blijkt wel uit de geboorte van een jong in 1964 in het Loskopdam-reservaat in de Transvaal. Dit historische breedlipneushoornkalf is het eerste sinds ongeveer zestig jaar dat buiten Zoeloeland geboren is. De toekomst ziet er dus voor de witte neushoorn

A.C. van Bruggen